

Erfgoed & Architectuur in Alphen-Chaam & Riel

Brabants Erfgoed Weekend 13-14 september 2025

in aansluiting met Open Monumentendag is het thema:

Erfgoed & Architectuur

Gebouw(d) om te blijven

In 1975 riep de Raad van Europa het jaar uit tot het “Europese Jaar van het Architectonisch Erfgoed.” Dit initiatief hielp om architectuur te erkennen als een belangrijk onderdeel van onze leefomgeving. Het stimuleerde de zorg voor historische gebouwen in heel Europa, waardoor de basis werd gelegd voor de monumentenzorg zoals we die nu kennen. Precies vijftig jaar later, tijdens Open Monumentendag 2025, wordt stilgestaan bij dit bijzondere jubileum.

Wij als heemkundekring Carel de Roy willen in ons heemgebied Alphen-Chaam en Riel een bijdrage leveren door u te wijzen op mooi gebouwd erfgoed in ons heemgebied. U kunt op eigen gelegenheid langs de bebouwing lopen, fietsen of rijden. Doe dat veilig! En let wel, het merendeel van de besproken gebouwen zijn privébezit en dus niet vrij toegankelijk. Als u niet in de gelegenheid bent om u te verplaatsen, krijgt u misschien toch een beeld via deze brochure. Er staat ook -meer- informatie op onze website, de tekst is dan **blauw** (elektronische versie: [de koppelingen werken](#)).

We introduceren architectuur met een kort overzicht over bouwen door de jaren heen en architecten in ons heemgebied. Een aantal van hun bijdragen is toegevoegd in het daarna volgende overzicht: wellicht het erfgoed van de toekomst! Gebouwen zijn echter niet alleen ontworpen, maar ook gemaakt door vele vakmensen in en buiten ons heemgebied: van schoon metselwerk, verfijnd houtwerk, gedetailleerd smeedwerk volgens allerlei technieken en verschillend materiaal. Een overzicht van slechts een selectie van het erfgoed en moderne architectuur in het najaar van 2025. Er is nog veel meer te zien...

We hopen u te interesseren om eens goed een gebouw te bekijken!

Bouwoverzicht door de jaren heen

De Ledevaertkerk in Chaam en de Alphense kerktoren zijn de oudste gebouwen in ons heemgebied die bewaard zijn gebleven. Zij werden zo’n 500 jaar geleden gebouwd met steen, terwijl hout toen nog overwegend werd gebruikt als houtmateriaal. Natuurlijk zijn ze door de eeuwen heen verbouwd en gerestaureerd, maar beide zijn behoorlijk authentiek voor de tijd waarin ze gebouwd zijn. In de 17^e eeuw komt er langzamerhand ook verstening voor burgerwoningen en zo hebben we in ons heemgebied de woning aan de Molenstraat in Alphen en enkele boerderijen uit die eeuw. In alle drie de kernen zijn er boerderijen en (Vlaamse) schuren uit de eeuwen er na. Burgerwoningen zijn er in ons heemgebied met name vanaf de 19^e eeuw overgeleverd. Vanaf eind 19^e eeuw, eerst geleidelijk daarna steeds sneller, werd er bijgebouwd in onze dorpen, vooral in de kernen. Na de Tweede Wereldoorlog hele woonwijken, de laatste jaren ook steeds meer complexen met verdiepingen. Elke periode heeft haar eigen kenmerkende architectuur. In de huidige tijd zien we een veelvoud aan stijlen bij nieuwbouw. Vaak komen elementen uit eerdere stijlen terug.

www.alphenserfgoed.nl | www.rielserfgoed.nl | www.chaamserfgoed.nl

©2025 E.A.A.M. de Swart

info.carelderoy@gmail.com

Architecten in ons heemgebied

In het [Regionaal Archief in Tilburg](#) zijn bouwtekeningen te zoeken vanaf 1905 op adres. Er zijn er die digitaal beschikbaar zijn en anders is een scan aan te vragen! De tekeningen worden niet altijd ondertekend, bijvoorbeeld ook door dat deze persoon in dienst is van een aannemers- of bouwbedrijf. Maar meestal wordt op het ontwerp de naam genoemd van de ontwerper. Zo hadden we in Alphen al voor de oorlog Jan Jacobs (1897-1996) of na de oorlog Sjef Backx (1922-2002) uit Alphen en Jan Swillens (1939-2021) uit Riel die vele ontwerpen op hun naam hebben staan.

In Nederland is sinds 1987 de titel 'architect' beschermd. Naast een studie en beroepservaring moet je zijn ingeschreven in het Architectenregister. Als we in dat register zoeken vinden we voor Alphen: B. Backx en M. Taks; in Chaam H. Geerts (zie Huyserhuis in Chaam: <https://brouwersgeerts.nl/>) en A. de Bont en in Riel C. Swillens. Deze architecten zijn niet allemaal -meer- actief in ons heemgebied. Daarnaast zijn er architecten uit ons heemgebied elders gevestigd en hebben in ons heemgebied ontwerpen gerealiseerd. We hadden voor deze brochure contact met een aantal architectenbureaus, van wie hun ontwerpen ook terug komen in het overzicht hierna.

Bas Backx is architect te Alphen. Hij trad daarmee in de voetsporen van zijn grootvader Sjef Backx. Na zijn studie bouwkunde heeft hij gewerkt bij bureau Van der Laan in Den Bosch. Dat bureau heeft overigens ook enkele ontwerpen op hun naam in het Alphenense, waaronder Borgerstede 4. Sinds 2010 heeft Bas zijn eigen architectenbureau in het gerestaureerde pand afkomstig uit zijn schoonfamilie op [Stationstraat 10](#). Deze restauratie, maar inmiddels veel ontwerpen van nieuwbouw en renovaties in ons heemgebied zijn van zijn hand, maar ook daarbuiten. De wensen van zijn opdrachtgevers staan centraal en zodoende variëren zijn onderwerpen van landelijk traditioneel tot strak eigentijds. Meer informatie: <https://basbackx.nl/>

Paul Michielsen is architect aan de Dorpstraat in Chaam. Vader is architect Peter Michielsen uit Baarle, maar grootvader Michielsen kwam weer uit het Chaamse. Hij is actief in onze streek, maar ook daarbuiten. Hij staat bekend om zijn eigentijdse invulling, met nadruk op inpassing in de omgeving. Natuurlijke materialen en kleurgebruik en duurzaamheid. Bovendien is hij betrokken bij erfgoed in ons heemgebied, zoals de poging tot herbouw van molen Weltevreden aan de Bredaseweg. Meer informatie: www.michielsenarchitecten.nl

Max Schetters uit Riel is mede-eigenaar van Vermeer Architecten in Gilze. Het kantoor is gevestigd in een gerestaureerde steenfabriek uit 1905. Zij werken aan veel projecten binnen en buiten ons heemgebied. Van renovaties tot nieuwbouw van luxe villa's, veelal met een landelijke uitstraling. Maar ook andere projecten buiten de particuliere sector, zoals het woon-zorgcomplex Amarant in Chaam. Meer informatie: www.vermeerarchitecten.nl/

Ad Schoenmakers is architect te Zundert, maar is geboren in Chaam op Ginderdoor. Zo'n 25 jaar geleden begon hij zijn eigen bouwkundig tekenbureau, dat inmiddels is uitgegroeid naar een architecten- en adviesbureau met zo'n 25 mensen! Het bureau is ook actief in ons heemgebied. Dat is niet alleen nieuwbouw. Maar ook renovatie van bijvoorbeeld boerderijen. Een goed voorbeeld is de renovatie van zijn voorouderlijke [boerderij "Bij Toontje Schoen."](#) Ook zijn zij betrokken bij het behouden of opnieuw tot leven brengen van andere langgevelboerderijen aan de Meerleseweg (20, 22,24) en Oude Bredasebaan (24). Meer informatie: www.schoenmakersadvies.nl/

Alphen

Kerktoeren: Alphens trots kwam sterk beschadigd uit de bevrijding in oktober 1944. De toren was in de vier eeuwen daarvoor al verschillende keren gerepareerd en gerestaureerd. In 1910 werd het nog verrijkt met 4 pinakels en balustrades door architecten Cuypers en Stuyt. Na de oorlog werd volgens ontwerp van ir. Geenen de kerktoeren terug opgebouwd naar de vorm van voor 1909. Dit kwam pas gereed in 1968 en was reeds in 2002 toe aan restauratie. Een magnifiek exemplaar volgens het Kempisch type. Onder de 26 meter hoge houten spits, een schitterende gedetailleerde geleding met galmgaten. Het prachtige geluid van de drie klokken reikt hierdoor nog regelmatig over het Alphenese land vanuit dit rijksmonument.

Kerk: In 1955 werd de door de oorlog beschadigde kerk vervangen door een kruiskerk in traditionalistische stijl. Pastoor Binck, oprichter van onze heemkundekring, bezocht meer dan 50 kerken voor inspiratie. Zijn oog en dat van het kerkbestuur beviel de kerk van Boxmeer en dus werd de opdracht gegund door architect vader en zoon Valk uit Den Bosch. De kerk is opgebouwd uit rode baksteen. De vele steunberen, dakjes en ramen zorgen voor een levendige afwisseling.

Heuvelstraat 2 café 't Raedthuys. Op de hoek van de Heuvelstraat en de Goedentijd woont eeuwenlang de lokale elite. In 1753 wordt het beschreven als huis bestaande uit twee woningen, bakhuis, schuur, schop, stallen en brouwerij genaamd “het Hoeckhuijs.” In 1794 komt dit huis aan de Alphense gemeente. De voorkamer wordt de secretarie en in het achterhuis komt de burgemeester te wonen. In 1822 en 1878 wordt het een en ander verbouwd, maar tot 1900 was hier het gemeentehuis van Alphen en Riel, ofwel “t Raedthuys.” Het kwam in particuliere handen, werd een looierij en werd gedeeltelijk afgebroken (en herbouwd). Ernaast, het huidige rijksmonument café 't Raedthuys, bevat nog authentieke delen, zoals de grote schouw, de vloer, de balken en de bedstee.

Raadhuisstraat 1 In Den Brouwer. Op het moment van schrijven moet het bouwen nog beginnen op de plek van voormalig hotel en restaurant Den Brouwer. Er komen maar liefst 11 appartement en 3 patiowoningen. Op een beeldbepalende plek in het centrum. De plaatsing in de aaneengesloten lintbebouwing in de Raadhuisstraat was belangrijk. Drie bouwlagen met veel raampartijen en balkons - aan beide kanten- zorgen niet alleen voor veel lichtinval, maar ook voor een afwisselende gevelpartij. En in het nieuwe ontwerp van architect Bas Backx uit Alphen komt de markante inrijpoort terug!

Raadhuisstraat 2 Gemeentehuis in 1901/1902 werd een nieuw raadhuis gebouwd. Een foto van 1902 toont nog een mooie dorpslinde, wiens takken over de weg uitspande. Mogelijk dezelfde reden dat deze in 1928 gerooid werd. Ook een dorpspomp was hier te vinden. Het gemeentehuis werd in 1940 verbouwd en kreeg het uiterlijk zoals vandaag nog grotendeels terug te vinden in zogenaamde traditionalisme stijl. Rechts was de garage van de brandweer, maar die werd ook bij het gemeentehuis betrokken in 1976. In 1981 werd tot nieuwbouw besloten aan de Willibrordusstraat. Gemeentelijk monument.

Raadhuisstraat 19 Het Hart van Alphen

Een eigentijds appartementencomplex is hier tot stand gekomen op de plaats van de winkel van Van Tilborg. Ontwerp van architectenbureau Schoenmakers uit Zundert. De 11 appartementen zijn ruim belicht door de vele raampartijen. Het toont niet massaal door de verschillende kleuren, gevelindeling en goot- en nokhoogtes. Het is mooi ingepast in de straatlijn van de Raadhuisstraat, maar loopt moeiteloos door in de Van Leuvenlaan.

Van Leuvenlaan 3 Pieckhuis Hier midden in het dorp staat een bijzonder huis. Het vertoont gelijkenis met de hoofdingang van de Efteling. Dat is geen toeval. De architect is Huub van Laarhoven en de tekeningen van Ton van Alphen uit Bavel. Verantwoordelijk zijn de oprichters van het bekende aannemersbedrijf, Joos en Will Vromans-van Hal. Op de brievenbus wordt het een en ander uitgelegd. Joos wilde een mooi, uniek nostalgisch en warm huis met uitstraling, waarbij het ambachtelijk in het oog springt. En kennis van het ambacht is nodig geweest tijdens de bouw! Het gebruikte materiaal is bijzonder, zoals handgevormde stenen, enorme spoorspanten, op maat gezaagde Engelse leien als dakbedekking.

De wijk De Ligt heeft seriebouw, rij- en hoekhuizen, maar ook vrijstaande woningen. Veel in de jaren dertig stijl. Maar ook vrije kavels, waar naar eigen ontwerp op is gebouwd.

Beukenlaan 53

Dit ontwerp van architect Bas Backx past goed binnen de wijk De Ligt met een donkere steen en inspiratie van de jaren dertig bouwstijl. Zie ook de sier afwerking op de hoek en als verhoogde gevelplint. Op dit perceel is optimaal gebruik gemaakt van de ruimte met de vorm van het huis en drie gevels met zicht.

Weegbree 9

Dit huis valt op in de straat en dat was de bedoeling. De speciale omlijsting komt terug in materiaal en kleur bij het balkon en garage. Maar ook in de beige kleur steen aan de zijkant. De verticale oriëntatie van de raampartijen is in harmonie met de rest van het huis. Architect is Paul Michielsens uit Chaam.

Molenstraat / Chaamseweg

Molenstraat 8: de voorgevel is vermoedelijk gebouwd tussen 1614 en 1619, maar de zuidelijke zijgevel bevat oudere delen. De kapconstructie en gebinten lijken echter wel uit dezelfde bouwtijd als de voorgevel. Het huis kwam beschadigd uit de Tweede Wereldoorlog. Bijna werd het gesloopt, maar architect Sjef. Backx werd eigenaar en zorgde voor een fantastische restauratie in 1965-1966. Hij ging er zelf in wonen en bracht zijn bureau onder in de zijvleugel. De voorgevel is een plaatje: zeer regelmatig ingedeeld. De onderpui bestond voor de restauratie ook uit drie gelijkaardige boogachtige vlakken: twee ramen en een deur. Bij het restauratie onderzoek bleek dit een latere vernieuwing. Besloten werd restauratie tot een groot venster, hoewel vermoedelijk hier toch oorspronkelijk een deuropening bestond. Beschrijving Rijksmonument: Trapgevel met natuurstenen waterlijsten, uitgekraagde bogen om de boogtrommels der vensters, kraagsteen met masker in de top. Inwendig een balk met gesneden sleutelstuk en rustend op zandstenen consoles met gebeeldhouwde kopjes.

Aan de **Chaamseweg** staan verschillende huizen en villa's in allerlei stijlen.

Chaamseweg 25

Sjef Backx ontwerpt ook dit prachtige huis. Het is inmiddels opgeknapt, het dak is aangepast.

Chaamseweg 10

Deze moderne woning moet je eigenlijk vanaf de lucht zien: een cirkel met een driehoek, ofwel een taartpunt!

Baarleseweg 1 Streekmuseum

In 1821 gebouwd als protestant kerkje op het perceel het Hoendersnest. De katholieken konden hun grote kerk terugkrijgen, maar moesten zorgen voor een kerkje voor de protestanten. Er schijnt op de kosten bespaard door de kapel van Sint Jan bij de Prinsenhoef te slopen en hier het materiaal van te hergebruiken. Sinds 1959 museum met dank aan de burgemeester en natuurlijk pastoor Binck. Gemeentelijk monument. Baksteen met gepleisterde plint. Hardstenen profielstenen onder schouders. Dakruiter met klokje. Rondboogramen in zijgevel.

De **Baarleseweg** is de afgelopen eeuw langzaam volgebouwd, om die reden is er dan ook veel afwisseling in stijlen.

Baarleseweg 11

Wij vinden hier een jaren dertig woning. Zie de typische daklijst, raampartijen en portiek. Daarachter het appartement complex van architect Swillens.

De jaren dertig stijl is tegenwoordig weer zeer populair en zien we dus terug in de nieuwbouw in de drie dorpen.

Baarleseweg 27

Woonhuis van Jan Jacobs (1897-1996), de architect in het Alphense voor de Tweede Wereldoorlog en de weder opbouw erna. Hij ging eerst naar de ambachtsschool in Tilburg en studeerde daarna bouwkunde aan de Leergangen.

Dit huis is van 1930, er was toen bijna geen bewoning op dit deel van de weg. Een speels ontwerp met ruimte voor zijn kantoor.

Baarleseweg 54 Marechausseekazerne

In 1915 werd van de molenaar op de Baarleseweg grond aangekocht en een nieuwe marechausseekazerne gebouwd in traditionalistische stijl. Het jaar werd de kazerne in gebruik genomen. In 1961 werd de kazerne gekocht door de gemeente. Het gebouw bestaat, naast een voormalige paardenstal en een kantoor met cellen, uit een drietal aaneen gebouwde dienstwoningen en een kleine garage. Het getrapt opgebouwde, blokvormige gebouw wordt door een voortuin van de openbare weg gescheiden. De marechausseekazerne is gaaf bewaard gebleven en als rijksmonument geclassificeerd.

De **Landerijen** is ontstaan door de “ruimte voor ruimte” regeling, waar agrarische bedrijfsgebouwen werden gesloopt in ruil voor het recht om een woning te bouwen. In deze wijk waren ‘vrije kavels’ te koop, wat betekent dat er de woningen volgens eigen ontwerp konden ontwikkeld. Hierdoor is er veel variatie van wonen op de Gastelaar, Het Bunder, de Lange en Korte Bedde, de moeite waard om eens rustig te bekijken!

Lange Bedde 9

Een bijzonder huis staat op de kop van de straat aan de hand van architect Bas Backx. Met traditionele elementen zoals rieten dak, hout- en kleurgebruik. Maar tevens zeer eigentijds met speelse elementen. Een comfortabele woning qua indeling en maximaal gebruik van de ruimte op het perceel.

Goedentijd

Aan deze doorgaande weg -voormalige- boerderijen, winkels, een rijksmonument op nummer 12, namelijk een voormalige leerlooierij, een burgemeesters villa en huizen in allerlei stijlen. Genoeg te zien!

Goedentijd 1

Langgevelboerderij midden in het dorp, waarbij de 18-19^e eeuwse schuur gemeentelijk monument is

Goedentijd 15-17

Woning uit 1929. Later aangebouwde timmerwerkplaats en later winkel van familie van Eijck. Mansarde dak. Met middenrisaliet uitlopend in dakkapel. Gemeentelijke monument.

Goedentijd 19

Voormalig burgemeesterswoning uit 1938. Burgemeester Ancion (1890-1971) was de eerste burgemeester die hier woonde met zijn familie. In 1956 werd hij opgevolgd door burgemeester Smits van Oyen.

Goedentijd 21 a t/ m s De Vrijheid

Op de voormalige Rabobank locatie op de Goedentijd bevinden zich nu 12 appartementen verdeeld over 2 gebouwen aan de hand van architectenbureau Schoenmakers. Aan de binnentuin staan nog 4 patio-woningen. Het begijnhof principe was de inspiratie voor de symmetrische omsluiting, tuin en toegang. De binnentuin wordt samen onderhouden wat zorgt voor saamhorigheid.

Goedentijd 27b

De woning is gerealiseerd in 2025 na ontwerp van Bas Backx. Aan de zijkant een vide. Het massief eiken komt ook aan de achterkant terug.

Zandstraat

Op de splitsing Zandstraat en Maastrichtsebaan is in 2024 deze prachtige woning tot stand gekomen. Natuurlijk materiaal in deze bosrijke omgeving. Architect is Bas Backx.

In de **Villawijk 't Zand** is er gebouwd van de jaren zeventig. Een afwisseling in bouwstijlen: van landelijk met rieten dak tot strak modern. Niet altijd even goed zichtbaar van de weg...

Borgerstede 4

De familie Van der Laan uit Den Bosch heeft verschillende architecten voortgebracht. Deze woning van architect Hans van der Laan (junior) straalt rust uit. Mede door het kleurgebruik, dat prachtig in de natuurlijke omgeving past.

Strandpaviljoen 't Zand

Het paviljoen is sinds september 2025 open. Het gebouw is de nieuwe blikvanger van de camping, die hierdoor een nieuwe entree krijgt. Architect is Paul Michielsens. Door de twee niveaus wordt er goed gebruik gemaakt van het hoogteverschil met het strand aan de plas en zijn er dus twee plekken voor een mooi uitzicht!

Stationstraat

De Stationstraat is langzamerhand volgebouwd vanaf het tot stand komen van de spoorlijn in 1867. Met winkeltjes, bedrijven en veel vrijstaande huizen. In een wisselende stijl van voor 1900 tot hedendaags.

Stationstraat 11 villa Bloemenhof

Dit mooie woonhuis is gebouwd in 1887/1888 door de zusters van burgemeester Vosters. Het wisselt van eigenaar en komt in 1953 aan familie de Graaf en later schoonzoon en gemeentesecretaris Ad Baeten.

De beschrijving als rijksmonument noemt dit huis als voorbeeld van de sociaal-economische ontwikkeling van de grensstreek. De strak symmetrische voorgevel heeft een rijke versiering in stuc, met onder meer venster- en deuromlijstingen met segmentboogvormige frontons, kroonlijst met gestukt fries en geprofileerde houten goot. Plint en vensterdorpels zijn van hardsteen. De voorgevel heeft een vernieuwde paneeldeur met bovenlicht, geflankeerd aan beide zijden door twee T-vensters, alle gevuld met eenvoudige glas-in-lood panelen.

Stationstraat 55 geeft een typisch voorbeeld van een kleine eenmans leerlooierij die nog konden voorkomen tot in 't begin van de 20^e eeuw. Adrianus de Swart liet het pand bouwen rond 1875 toen hij vergunning kreeg voor een leerlooierij. In 1913 komt het aan familie Blous die wel leerlooier is, maar in 1980 was de bedrijfsvoering al ongeveer 53 jaar geleden gestopt. Er waren er nog enkele looiputten en bewerkingsbakken aanwezig. Het gemeentelijk monument is inmiddels prachtig gerestaureerd. Geprofileerde raamomlijstingen.

We kijken nu in het buitengebied van Alphen.

Boslust 11 Achter de nog bestaande bomenrij stond een boerderij, herbouwd na verwoesting bij de bevrijding eind 1944. De huidige familie heeft een hoveniersbedrijf en het nieuwe huis en bijgebouwen moesten hier ook passen in de landelijke omgeving. Rieten dak, donkere raampartijen en houten overkapping bij de voordeur. Het prachtige huis is in 2024 gerealiseerd. Architect is Bas Backx.

Goorstraat 3 Nieuwelandse hoef

In 1204 schenkt de heer van Breda een eigen goed aan de abdij van Tongerlo. Dit goed wordt in 1213 het hof van het nieuwe land genoemd, de latere Nieuwelandse hoef. De abdij breidde het bezit “hof van het nieuwe land” uit en er ontstonden meerdere hoeven. De abdij van Tongerlo bezit een mooie kaart uit 1714 waar de zes hoeven worden opgetekend. Helaas hebben niet alle zes de tand des tijds overleefd. Het abdijbezit kwam met de Fransen aan de Nederlandse staat. Het werd verkocht aan particulieren. Eind jaren zeventig werd deze hoeve gerestaureerd. Krukhuisboerderij onder rieten dak. Langdeelschuur is van een -overgeplaatst- 18^e eeuwsgebint.

Looneind 3b de Sleutelhoeve

Tot in de twintiger jaren van deze twintigste eeuw stonden drie boerderijen met de jaartallen 1630, 1632 en 1634 in de muurankers op het Looneind. Twee er van zijn verdwenen. Aannemersbedrijf Vromans-van Hal restaureerde de boerderij van 1632 in de periode 1972-1975. Bij dit gemeentelijk monument staan nog mooie oude bomen, een karschop en een bakhuis. Vroeger stond nog parallel aan het woonhuis dichterbij de weg een met riet gedekte Vlaamse schuur, welke in 1969 is afgebrand. Baksteenversiering in de zijgevel en jaartalankers

Oosterwijksestraat 3: Hoeve de Vier Linden

Op de kadasterkaart van 1830 staat de boerderij in een zelfde vorm, samen met de schuur ernaast. Aangenomen wordt dat de boerderij uit 18^e eeuw stamt. Er worden in het kadaster weinig verbouwingen vermeld. De bewonersgeschiedenis op deze plek is veel ouder. Al voor 1500 stond hier een grote boerderij. Na een geslaagde restauratie is het nu een dubbelwoning.

Oosterwijksestraat 12: tussen Stal en Schuur

De naam is ontstaan, omdat de oude weg van Alphen naar Riel tussen de stal en schuur gaat. Tijdens het hooi lossen was de Rielseweg gestremd, maar werden de schuurdeuren open gezet en kon het verkeer toch zijn weg vervolgen door de schuur. Overigens waren zowel de schuur als langgevelboerderij aanwezig, voordat de weg werd aangelegd! Dit rijksmonument is gebouwd omstreeks 1885, maar verving een ouder exemplaar. Dit mooi bewaarde complex, samen met de situering van de (oude) Rielseweg van kinderkopjes is een beschermd dorpsgezicht. Tegenover op Oosterwijksestraat 17 staat een sterk gerestaureerd boerderijtje, waarbij een rosmolen aanwezig was in de schuur op de hoek met de Rielseweg. Al op de kadasterkaart in 1830 stond deze schuur wat verder naar voren.

Riel

Kerkstraat 3 St. Antonius Abt-kerk Rijksmonument

Een plaatje, zo mooi dat het de voorkant siert van het boek “de 100 mooiste kerken van Noord-Brabant.” Een kerk van de befaamde architect van Genk uit 1897, een pastorie en een heilig hart beeld.

Riel kreeg in 1444 een eigen kapel, waar elke zondag de mis werd opgedragen. Deze viel onder de parochie van Alphen. De kleine Rielse gemeenschap deed het verzoek om de kapel tot parochiekerk te verheffen en in 1520 werd dit gehonoreerd door de abdij van Tongerlo en de bisschop. De kerk, gewijd aan de heilige Antonius Abt, werd uitgebreid tot een kruiskerkje met een daktorentje. Het raakte in verval toen de katholieken niet meer in het openbaar hun geloof mochten uitoefenen in ‘Staats-Brabant.’ In 1798 kregen de katholieken hun kerkgebouw terug, maar het duurde nog tot 1821 voor dat deze kon worden gerestaureerd, vergroot en in gebruik worden genomen. Pastoor Hendrickx kocht de nodige gronden aan en liet eerst een mooie nieuwe pastorie bouwen in 1873. Zijn opvolger besloot tot een nieuwe kerk die werd gebouwd naast de pastorie en voor het oude kerkje. Het werd gebouwd in neo-gotische stijl naar een ontwerp van P.J. van Genk uit 1895. In 1932 is de kerk in aangepaste stijl uitgebreid. De kerk is nog steeds voor een belangrijk deel in de oorspronkelijke staat en om die reden een rijksmonument.

Kerkstraat 1 Pastorie

Rijksmonument dat onder initiatief van Pastoor Hendrickx is gebouwd in 1873. Bepleisterde gevel met vijf traveeën met middenrisaliet en hoekpilasters. Kuiven boven de ramen.

Goirleseweg 1

Prachtige woning gebouwd in en dus volgens de jaren dertig stijl met puntgevel, puntdak, daklijsten en erkers. Inmiddels wel wat verbouwd.

Kerkstraat 6

Tegenover de kerk bouwde burgemeester Vosters in 1887 een prachtig herenhuis. Gedetailleerde raamomlijstingen en gootlijst. Rijksmonument.

Kerkstraat 19-21

Twee huizen, de eerste van net voor de eeuwwisseling met profiellijst en uitgesproken dakkapel. De rechtse woning is een aanbouw in de jaren dertig met een soortgelijke dakkapel en balustrade van een erker. Geen aansluitend dak met de andere woning, maar een keuze voor het moderne daktype uit die tijd: een mansardedak.

Verder op in de straat nog mooie langgevelboerderijen, monumentale huizen en een vierlaags leerlooierij die wordt opgeknapt (rijksmonument).

Heisteeg

In deze nieuwe wijk staan veel huizen in de jaren dertig stijl, maar er zijn uitzonderingen. Hieronder links op **Kerkstraat 83** een woningontwerp van Vermeer Architecten (bureau) uit Gilze. En rechts, herbouw aan de **Oude Tilburgsebaan 15**.

Dorpstraat

De Dorpstraat bestond vroeger uit enkele boerderijen en woningen. Vanaf de 19^e eeuw is de straat langzamerhand volgebouwd. We zien dan ook verschillende stijlen en gebouwen waarin de oorspronkelijke nijverheid nog te herkennen is, zoals winkels en leerlooierijen.

Dorpstraat 16

Voormalige smederij: uniek spitse gevel en dak. Achterbouw met dezelfde dakvorm. Raam indeling niet origineel.

Dorpstraat 26

Mooie jaren dertig woning, gemeentelijke monument.

Dorpstraat 28

Gemeentelijk monument, woonhuis bij boerderij uit 1923, mansardedak. Vermeer Architecten was betrokken bij de transformatie van schuur tot woning met behoud van de monumentale waarde,

Dorpstraat 30

Burgemeesterswoning uit 1914, gerestaureerd. Mansardedak met kruispannen en leitjes. Fraai gedetailleerde voorgevel met middenrisaliet en balkon. Garage recent bijgebouwd in zelfde stijl.

Dorpstraat 41/43

Woonhuis met versierde gootlijst, behorende bij vierlaagse leerlooierij, verbouwd. Houten klapluikjes voor het droogproces. Rijksmonument.

Dorpstraat 61

Gemeentelijk monument, langgevelboerderij met haaks aangebouwde rosmolen (eind 19^e eeuw)

Zandeind-Goorweg

Dit buurtschap ligt tussen het hoge akkercomplex van Riel aan een regelmatige verkaveling richting riviertje de Ley.

We zien hier verschillende kempische langgevelboerderijen, veelal uit de 19^e eeuw, met rieten dak en gerestaureerd. Zoals gemeentelijk monumenten Goorweg 1, 2 en 3, Zandeind 34 en 37.

Richting het dorp is er in de laatste jaren is veel bijgebouwd, we zien ook een aantal interessante woningen.

Zandeind 35d

Aansluitend aan de historische bebouwing aan de splitsing met de Goorweg op het Zandeind staat deze rietgedekte woning. Duidelijk geïnspireerd op een kopstaartboerderij. Met een innovatieve wijze van lichtinval voor het schuurgedeelte. De bouwmassa van dit deel, de garage, maar ook de robuuste schoorsteen zijn duidelijk in balans en sluiten mooi aan bij de omgeving. Deze en de volgende woning zijn van Vermeer Architectenbureau uit Gilze

Zandeind 31

De klant had hier de duidelijke wens een schuurwoning te creëren met agrarische en landelijke kenmerken en materiaalgebruik. Een stalen constructie met veel hout. De gevels lijken volledig betimmerd, maar zijn speels afgewisseld tussen verticale en horizontale vlakken, waarbij de laatste de raampartijen verwerken. Wij zien aan straat niet de achterwand, maar deze is juist bijna helemaal open als raampartij met in het midden de schoorsteen van onder tot boven volledig in zicht.

Brakel

Buurtschap richting Alphen, met verschillende oude boerderijen. In de Tweede Wereldoorlog was hier veel schade vanwege het nabijgelegen [schijnvliegveld](#).

Brakel 1

Langgevelboerderij van rond 1910. Typische stijl uit die tijd, huisgedeelte symmetrische met voordeur en ramen aan weerskanten. Muizentanden onder gootlijst. Zijgevel klein raampje. Gemoderniseerd met raam in staldeur, dakramen en bijgebouw.

Brakel 3

Een prachtige boerderij van het Kempische langgeveltype hier midden op Brakel. Een rijksmonument. Je zou denken dat het al hier al eeuwen staat, want Brakel is een oud buurtschap en bij aanvang van het kadaster stonden vrijwel alle boerderijen aan de zuidkant van de straat. Maar hier nog niet! Op een weiland stichtte Adriaan Willemen in 1854 een huis en erf en in 1867 nog een. Hoewel, de topografische kaarten tonen 1 gebouw, het zal de aanbouw onder hetzelfde rieten dak zijn. In de jaren zeventig gerestaureerd.

Brakel 9

Boerderij uit 1934. Bijzonder dat zowel woning en stal destijds in die stijl waren opgezet. Met typische topgevel, raam- en daklijsten, erkers etc.

Voormalige kampeerboerderij. Nu na jaren weer recreatie: een B&B.

Chaam

Dorpstraat 1 Ledevaertkerk

In de 15^e eeuw was de bevolking Chaam gegroeid en had het voldoende draagkracht om een nieuw kerkgebouw op te richten. In 1463 werd een eigen kerk en parochie bevestigd en rond die tijd zal een nieuw gebouw zijn opgericht. Archeologisch onderzoek heeft aangetoond dat de toren los van het kerkgebouw is gebouwd waarschijnlijk rond 1530. De ruimte tussen de toren en het schip werd later aangevuld. De bouwstijl is de zogenaamde laatgotiek. De kerk heeft een prachtig houten spitsbooggewelf met rozetten. Na de Vrede van Munster in 1648 namen de gereformeerden het kerkje in gebruik, maar zij hadden alleen het koor en het dwarspand nodig. De preekstoel, de koperen lezenaar en de zandloperhouder dateren nog uit deze tijd. Ouder zijn enkele grafzerken en de Ledevaertklok uit 1392. Het opschrift op de klok luidt: “Ledenaert es miin name miin luut si gode bequaeme MCCCXCCII.” De letter n in Ledenaert is echter ondersteboven gekomen. Dus waarschijnlijk is de klok genoemd naar Sint-Leonardus en komt waarschijnlijk uit een andere kerk of kapel en is bij stichting van de kerk geschonken. Toen de Duitsers zich terugtrokken in oktober 1944 bliezen ze de kerktoeren op. De toren is niet meer opgebouwd. De kerk zelf werd gerestaureerd in 1948-1949, opnieuw in 1971 en de laatste restauratie dateert van 2000. Het is natuurlijk een rijksmonument.

Raadhuisplein 1 voormalig raadhuis

Nadat Chaam in 1810 een eigen gemeente was geworden, liet burgemeester M.A. Bekkers in 1823 een raadhuis bouwen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd erachter een groter gemeentehuis gebouwd in zogenaamde traditionalistische stijl. Architect is C.P. Schellekens uit Dongen. Het is een rijksmonument. Het raadhuis heeft een bordes met smeedijzeren hek. Boven de ingang op de verdieping een Frans schijnbalkon met glasraam en smeedijzeren sierhek. Het wapen van de gemeente Chaam staat op de muur. Het inwendige is zeer gaaf bewaard gebleven.

Dorpsstraat 7 de Protestantse pastorie

In 1876 werd besloten een nieuwe pastorie te bouwen. De bouw werd aanbesteed voor 4000 gulden aan C. Wagemakers. In de steen aan de voorgevel staan de namen van de kerkenraadsleden, maar niet van de predikant, want Chaam had toentertijd een vacature. Tot 2003 heeft het huis als woning gediend voor de predikanten. Het is een rijksmonument, waar het als volgt wordt beschreven: de voorgevel telt vijf traveeën en heeft hoekpilasters. Een cordonlijst en een geprofileerde kroonlijst geven een horizontaal accent aan de gevel. Gestucte lijsten verbinden de hardstenen vensterbanken. De T-ramen op de begane grond zijn rond 1990 in de oude vorm vernieuwd en hebben een eenvoudige geprofileerde omlijsting met oren, die terugkeert bij de ramen op de verdieping.

De hoofdingang heeft een identieke omlijsting en bevat een paneeldeur met smeedijzeren sierrooster met rankmotieven. Naast het huis een eenlaags koetshuis met een flauw hellend zadeldak met breed overstek, gedekt met oud-Hollandse pannen.

Naast dit monument op **Dorpstraat 5a** wordt op moment van schrijven het hier naast getoonde ontwerp van architect Paul Michielsen ontwikkeld.

Gilzeweg 2 het Huysershuis ofwel de RK pastorie

De broers Pieter Adriaan en Pieter Johan Huijsers lieten door hun neef architect Pieter Huijsers in 1823/24 een landhuis bouwen op de grond verkregen van hun moeder Martina Dingena Bekkers in zogenaamde neoclassicistische stijl. Na het overlijden van de twee ongehuwde broers kwam het huis en de grond via via in handen van de katholieke parochie in 1839. Begin jaren negentig werd het huis gerestaureerd en kwam het in handen van particulieren. Het pand is een rijksmonument. Architectenbureau Brouwers & Geers hebben hier hun vestiging en zijn verantwoordelijk voor de renovatie en uitbreiding.

Gilzeweg 7

Gemeentelijke monument van rond 1920

Baksteenornament in dakkapel, mansardedak.

Dorpsstraat- Bredaseweg

De doorgaande weg van Chaam is langzamerhand volgebouwd, vol met huizen, winkels en bedrijven in verschillende stijl. Aan beide kanten zijn er nieuwbouwwijken met enkele verrassende huizen.

Dorpstraat 59 gemeentelijke monument woonhuis met winkel van rond 1900. Mansardedak. Geprofileerde raamomlijsting met afgeronde bovenhoeken. Bakstenen lijstgevel met spekbanden. In 1990 verbouwd.

Dorpsstraat 78 dwars woonhuis van rond 1900. Aangebouwde schuur. Mansarde dak. Gemeentelijk monument

Dorpstraat 82 voormalige Leerlooierij uit 1927, gemeentelijke monument. Drielaags, klapluiken voor verluchting. In linkerzijgevel nog een hijsbalk om huiden naar boven te trekken. In nog vrij oorspronkelijke staat.

Ganzenbeemd 12 was een verbouwing van een bestaande woning. Architect Paul Michielsen. Zowel exterieur, interieur en tuin zijn naar het hedendaagse gebracht, zodat het weer decennia lang meekan.

Bredaseweg 57-59 voormalig protestante school, gemeentelijke monument, originele gevelindeling, woonhuisgedeelte met luiken. Bakstenen gevel met pilasters en kroonlijst. Mansardedak.

Bredaseweg 79 een prachtig boerderijwoonhuis. Symmetrisch van opzet met bijzondere brede lijst met gestucte fries. Stalgedeelte staat dwars op het huis. Gemeentelijk monument.

Kleistraat 21

Boerderijgebouwen uit de 19^e eeuw: rieten dak, langdeel schuur, karschop en bakhuis.

Ginderdoorstraat 4 Boerderij "Toontje Schoen"

Al voor 1500 stond hier een boerderij, het huidige gebouw is van rond 1700. Familie Schoenmakers woont hier vanaf 1895. In 2012 is een renovatie van dit gemeentelijk monument van start gegaan onder begeleiding van architect Ad Schoenmakers. Bestaande elementen in de gevel zijn gebruikt voor de entree van de horeca en de ijssalon. Binnen is de indeling veranderd, maar heeft nog duidelijk een sfeervol historisch karakter. Van buiten is er bijna geen ingreep te zien in de boerderij, dat met de nodige vernieuwing hopelijk nog lang -in de familie-meegaat!

Meerleseweg 20

Boerderij van rond 1900, bakstenen muizentand onder dakrand. Gemeentelijke monument (zoals nummer 25 en 29). Architectenbureau Schoenmakers betrokken bij verbouwing met behoud van de karakteristieke boerderijstructuur. Zij zijn ook betrokken bij de restauratie van andere boerderijen in omgeving, zoals nummer 22 en 25.

Oude Bredasebaan 11

Gemeentelijk monument met woonhuis uit ca 1925. Mansarde dak. Middenrisaliet overgaand in versierde dakkapel.

Legstraat

De Legstraat in Chaam heeft een interessante afwisseling van historische panden en nieuwbouw. Van maar liefst drie van de vier gecontacteerde architectenbureaus is hier een ontwerp gerealiseerd.

Legstraat 1

In goed overleg met de familie werd door architect Paul Michiels een andere invulling gezocht van de boerderij. Nu is het een eigentijdse dubbelwoning geworden. Duurzaamheid speelde een belangrijke rol en gezien de landelijke omgeving is er daarom ook veel gebruik gemaakt van hout.

Legstraat 1 c

Vermeer Architectenbureau uit Gilze heeft hier een modern pand gerealiseerd. Qua vorm, kleurstelling en houtgebruik past het ook in de landelijke omgeving.

Legstraat 8 a

Architectenbureau Schoenmakers is betrokken bij de restauratie van dit gemeentelijke monument: een mooi langgevelboerderij met rieten dak en wolfseinde; momenteel wordt hier tevens een nieuwe Vlaamse schuur toegevoegd, passend bij de historische omgeving.

Legstraat 12

Langgevelboerderij met wolfseind. Historiserende kleine roedenverdeling in ramen aangebracht. Ook schuur is uit 19^e eeuw

Legstraat 16

Gemeentelijk monument: eenlaags woonhuis van rond 1930. Mansardedak met leien.

Baarleseweg / Alphensebaan

Baarleseweg 38 gemeentelijke monument: traditioneel eenlaags dwarswoonhuis uit circa 1910. Symmetrische voorgevel met T-vensters met luiken en hardstenen onderdorpels. Mooie daklijst.

Den Brabander

Achter de Baarleseweg ligt de wijk “Den Brabander.”

Vrijstaande woningen, tweekappers, rijwoningen en levensloopbestendige woningen. Veelal huizen in jaren dertig stijl.

Maar met name de vrijstaande woningen aan de zuidkant, aan de straten Biesbosch en Amer zijn van wisselende stijl. De moeite waard om eens te bekijken!

Alphensebaan 1a en 1b

Recent ontwikkeld, twee nieuwe aanwinsten in Chaams landelijk gebied

De Flaasbloem.

Drie gebouwen zijn hier recent vernieuwd volgens ontwerp van architect Paul Michielsen. Bij de ingang valt de entree op door de frisse kleur blauw. Verderop staat een vernieuwd toiletgebouw in een legergroene kleur. Bij de Wildenberg is gekeken naar wijze van kamperen daar: steen en houtkleur die je direct het gevoel van natuur brengen.

Kerkdreef 4-6 de Pelikaanhoeve

Hier ligt al zeker sinds 7 eeuwen een hoeve die behoorde aan de abdij van Tongerlo. Zij verpachtten de boerderij, inden tienden in ons heemgebied en leverde de pastoor. De boerderij kwam in 1819 in particuliere handen. In 2007 werd hier de boerderij grondig gerestaureerd met behoud van het gebint en van het gebruik van oude materialen. Ook de schuur werd zo aangepakt. De authentieke uitstraling is behouden voor dit idyllisch stukje Chaam. Gemeentelijk monument. Overigens is de naam Pelikaanhoeve veel jonger. De Pelikaan heeft in de christelijke iconologie de betekenis van zelfopofferende liefde. De Pelikaan zou bij grote honger in haar eigen borst pikken om haar jongen te kunnen voeden met bloed. Na de vrede van Munster in 1648 kwam de kerk in het dorp aan de protestanten. Na eerst over de grens te hebben gekerkt, werd rond 1675 hier een schuurkerk opgericht. In recentere jaren zijn de fundamenten opnieuw opgemetseld en heringericht als monument.

Wilderstraat 7

Langgevelboerderij uit de 18^e eeuw, wolfsdak met riet.
Gemeentelijk monument.

Snijders Chaam

In dit oude buurtschap veel kenmerkende langgevelboerderijen, nummers 17 en 18 zijn gemeentelijke monument (rieten dak, wolfseinde) en nummer 29 is een rijksmonument.

Kloosterstraat 29

Het boerderijcomplex met langgevelboerderij, langdeelschuur, karschop en waterput is uit de 19^e eeuw. Rijksmonumenten vermeld dat de oorspronkelijke indeling en delen van de inrichting zijn bewaard.

